

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HOÁ**

VŨ VĂN TRỌNG

**TÌM HIỂU SƯU TẬP HIỆN VẬT GỖ THẾ KỈ
XIX – XX TRUNG BÀY TẠI
BẢO TÀNG HÀ NỘI**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC
Mã số: 52320205**

Người hướng dẫn: **TS. NGUYỄN SỸ TOẢN**

HÀ NỘI – 2012

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	0
1. Lý do chọn đề tài	4
2. Mục đích nghiên cứu	5
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Phương pháp nghiên cứu	6
5. Bố cục khóa luận	6
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ BẢO TÀNG HÀ NỘI VÀ NỘI DUNG XÂY DỰNG SƯU TẬP HIỆN VẬT GỖ THẾ KỈ XIX-XX TRUNG BÀY TẠI BẢO TÀNG	7
1.1. Khái quát về Bảo tàng Hà Nội	7
<i>1.1.1. Sự hình thành và phát triển của Bảo tàng Hà Nội</i>	7
<i>1.1.2. Chức năng và nhiệm vụ của Bảo tàng Hà Nội</i>	9
1.2. Nội dung xây dựng sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX tại Bảo tàng Hà Nội	11
<i>1.2.1. Những nguyên tắc trong xây dựng sưu tập</i>	11
<i>1.2.2. Các bước tiến hành xây dựng sưu tập</i>	12
1.2.2.1. Xác định tên sưu tập	13
1.2.2.2. Tiến hành sơ chọn các hiện vật có thuộc tính chung đã được xác định bởi tên sưu tập	13
1.2.2.3. Hoàn thiện hồ sơ đối với hiện vật thuộc sưu tập	15
1.2.2.4. Tiến hành nghiên cứu để thẩm định và bổ sung thông tin nhằm làm phong phú cho nội dung từng hiện vật chất liệu gỗ	15
1.2.2.5. Lập hồ sơ cho sưu tập	16
<i>1.2.3. Nội dung trưng bày sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX tại Bảo tàng Hà Nội</i>	17
<i>1.2.4. Vị trí của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX đối với hoạt động của Bảo tàng Hà Nội</i>	18
1.2.4.1. Đối với hoạt động sưu tầm hiện vật	18
1.2.4.2. Đối với hoạt động kiểm kê, bảo quản	19
1.2.4.3. Đối với hoạt động trưng bày của bảo tàng	19
1.2.4.4. Đối với hoạt động tuyên truyền, giáo dục và nghiên cứu khoa học của bảo tàng	19
1.2.4.5. Đối với hoạt động chung của Bảo tàng Hà Nội	20

CHƯƠNG 2: ĐẶC TRƯNG CỦA SƯU TẬP HIỆN VẬT GỖ THỂ KỈ XIX-XX TRƯNG BÀY TẠI BẢO TÀNG HÀ NỘI.....22

2.1. Sơ lược về sự hình thành và phát triển của nghề chạm khắc gỗ ở Việt Nam 22

2.2. Giới thiệu đặc trưng của sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội 30

 2.2.1. *Đặc trưng về số lượng*.....**30**

 2.2.2. *Đặc trưng về loại hình*.....**31**

 2.2.2.1. Đồ thờ cúng..... 32

 2.2.2.2. Đồ trang trí..... 38

 2.2.2.3. Đồ dùng sinh hoạt..... 42

 2.2.2.4. Tượng rỗi nước (Chàng Sơn - Thạch Thất - Hà Nội)..... 45

 2.2.3. *Đặc trưng về đề tài*.....**51**

2.3. Giá trị của sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội..... 62

 2.3.1. *Giá trị nghệ thuật*..... 63

 2.3.2. *Giá trị kĩ thuật* 68

 2.3.3. *Giá trị lịch sử, văn hóa*..... 74

 2.3.4. *Giá trị kinh tế*..... 78

CHƯƠNG 3: VẤN ĐỀ BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ SƯU TẬP HIỆN VẬT GỖ THỂ KỈ XIX-XX TRƯNG BÀY TẠI BẢO TÀNG HÀ NỘI 80

3.1. Thực trạng vấn đề bảo quản sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội..... 80

 3.1.1. *Một số giải pháp nhằm bảo tồn sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội*.....**80**

 3.1.1.1. Công tác bảo quản tại kho 81

 3.1.1.2. Công tác bảo quản tại phòng trưng bày 83

 3.1.2. *Một số tồn tại trong công tác bảo quản sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội*.....**85**

3.2. Một số giải pháp nhằm phát huy giá trị sưu tập hiện vật gỗ thể kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội 87

 3.2.1. *Sưu tầm bổ sung hiện vật cho sưu tập*.....**87**

 3.2.2. *Đa dạng hoá các hình thức trưng bày*.....**88**

 3.2.3. *In ấn, xuất bản, giới thiệu quảng bá sưu tập*.....**89**

KẾT LUẬN 91

TÀI LIỆU THAM KHẢO

PHỤ LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Mỗi thế hệ khi trải qua các giai đoạn lịch sử thì đều để lại dấu ấn về lịch sử, văn hóa với những đặc điểm riêng trên cơ sở kế thừa những truyền thống văn hóa vốn có của dân tộc từ thế hệ trước để lại kết hợp với tinh hoa văn hóa của nhân loại.

Do vậy, việc tìm hiểu nghiên cứu về văn hóa dân tộc là điều rất cần thiết bởi vì nghiên cứu văn hóa không những hiểu được lịch sử văn hóa Việt Nam trong từng giai đoạn mà còn góp phần vào việc nghiên cứu lịch sử Việt Nam nói chung.

Trong kho tàng di sản văn hóa triều Nguyễn, đồ gỗ cũng là một trong những đối tượng quan trọng cần phải nghiên cứu. Bởi vì đồ gỗ chứa đựng rất nhiều thông tin quý giá phản ánh quan niệm thẩm mỹ, trình độ kĩ thuật, ý tưởng và những ước mơ, khát vọng của người xưa. Điều này được thể hiện qua đề tài và hoa văn trang trí, bố cục trang trí, qua kĩ thuật sơn, khảm, trạm trên các sản phẩm.

Điều đáng nói ở đây là từ những thứ gỗ tự nhiên qua bàn tay khéo léo của người nghệ nhân đã trở thành những sản phẩm quý giá, những tác phẩm nghệ thuật tiêu biểu cho truyền thống văn hóa dân tộc. Đặc biệt là việc tiếp thu ảnh hưởng từ văn hóa phương Tây theo cách tạo những đồ gỗ có kiểu dáng hình lục giác, hình bát giác, vật trang trí hình lá nho... Và cùng với việc kế thừa kiểu trang trí thành dải và đối xứng như thời kì trước các nghệ nhân triều Nguyễn đã tạo ra nét đặc trưng cho thời đại mình là kiểu trang trí “Ô học”. Vì thế, khi nghiên cứu đồ gỗ thế kỉ XIX-XX giúp cho việc tìm hiểu tính kế thừa và sáng tạo của người dân Việt Nam nói chung cũng như những nét văn hóa nghệ thuật triều Nguyễn nói riêng.

Khi bàn về đồ gỗ Việt Nam đã có rất nhiều công trình nghiên cứu ở nhiều phương diện khác nhau. Song để nghiên cứu đặc điểm đồ gỗ Việt Nam

qua các thời kì thì dường như còn quá ít ỏi. Hiện nay vấn đề giám định cho đồ gỗ Việt Nam được nhiều nhà giám định trong và ngoài nước quan tâm. Do vậy, việc tìm hiểu “Sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội” giúp ta thấy được vẻ đẹp bình dị, mộc mạc nhưng đầy tinh tế của nghệ thuật Việt Nam.

Trong giai đoạn hiện nay khi cánh cửa giao lưu hội nhập đang rộng mở với thế giới bên ngoài thì chúng ta càng phải quan tâm đến việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc hơn bao giờ hết. Như vậy, việc nghiên cứu đặc điểm của “Sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội” có ý nghĩa khoa học và mang tính cấp thiết.

Chính vì những lý do trên, người viết đã chọn đề tài “Tìm hiểu sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội” làm khóa luận tốt nghiệp của mình.

2. Mục đích nghiên cứu

- Nghiên cứu đặc điểm của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội thông qua việc khảo tả, phân loại từng hiện vật nhằm tìm ra mẫu số chung cho việc giám định các hiện vật khác nhau chưa rõ niên đại.

- Tìm hiểu giá trị của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội, trên cơ sở đó đưa ra những ý kiến, đề xuất góp phần bảo tồn và phát huy hơn nữa giá trị lịch sử, văn hóa và nghệ thuật của bộ sưu tập.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu của đề tài là sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội.

- Phạm vi nghiên cứu là tập trung nghiên cứu đặc trưng của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Khóa luận sử dụng phương pháp nghiên cứu lịch sử, phương pháp điều tra khảo sát cụ thể là khảo tả, chụp ảnh, thống kê, phân loại theo loại hình và theo thời gian lịch sử.

- Ngoài ra, khóa luận còn sử dụng phương pháp phân loại miêu tả trong việc xác định từng loại hình dáng, hoa văn trang trí, bố cục, đường nét, kỹ thuật chế tạo của sưu tập.

- Bên cạnh đó cũng thực hiện việc sưu tầm, khảo cứu sách, báo, tạp chí có liên quan đến đề tài và phòng trưng bày của Bảo tàng.

- Khóa luận sử dụng phương pháp duy vật biện chứng và duy vật lịch sử để xem xét, đánh giá các tài liệu trong mối tương quan.

5. Bố cục khóa luận

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận và Phụ lục, Khóa luận được kết cấu thành ba chương:

+ Chương 1: Khái quát về Bảo tàng Hà Nội và nội dung xây dựng sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng

+ Chương 2: Đặc trưng của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội

+ Chương 3: Vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị của sưu tập hiện vật gỗ thế kỉ XIX-XX trưng bày tại Bảo tàng Hà Nội

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh (2002), *Việt Nam văn hóa sử cương*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội,
2. Đào Thị Thúy Anh (1998), *Tư tưởng thẩm mỹ trong điêu khắc đình làng thế kỉ XVII*, Văn hóa nghệ thuật (số 5),
3. Trương Duy Bích (2005), *Nghề thủ công mỹ nghệ Việt Nam: sự đa dạng và chậm biến đổi*, Văn hóa dân gian (số 6),
4. Trần Lâm Biền (2000), *Một con đường tiếp cận lịch sử*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội,
5. Trần Lâm Biền (2001), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội,
6. Thiều Chửu (2005), *Hán - Việt tự điển*, Nxb. Đà Nẵng,
7. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb. Mỹ thuật, Hà Nội,
8. Nguyễn Phi Hoanh (1970), *Lược sử mỹ thuật Việt Nam*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội,
9. Nguyễn Thị Huệ (2008), *Cơ sở bảo tàng học*, Nxb. Đại học quốc gia Hà Nội, Hà Nội,
10. Nguyễn Thị Huệ (2002), *Nghiên cứu nguồn sử liệu hiện vật bảo tàng*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội,
11. Vũ Tam Lang (1991), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb. Xây dựng, Hà Nội,
12. Nguyễn Tôn Nhan (2002), *Từ điển Hán - Việt văn ngôn dân chứng*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh,
13. Hà Văn Tấn (1993), *Đình Việt Nam*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội,
14. Trần Ngọc Thêm (2005), *Tìm về bản sắc văn hóa Việt Nam*, Nxb. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh,
15. Nguyễn Hữu Thông (1992), *Mỹ thuật triều Nguyễn trên đất Huế*, Nxb. Hội nhà văn,

16. Phan Cẩm Thượng (1997), *Điêu khắc Việt Nam*, Nxb. Mĩ thuật, Hà Nội,
17. Bùi Tiên (1991), *Vài nét về chạm khắc cổ truyền Việt*, Văn hóa dân gian,
18. Chu Quang Trứ (1997), *Những vấn đề mĩ thuật*, Nxb. Mĩ thuật, Hà Nội,
19. Chu Quang Trứ (2000), *Tìm hiểu làng nghề thủ công điêu khắc cổ truyền*, Nxb. Mĩ thuật, Hà Nội,
20. Chu Quang Trứ (1989), *Truyền thống mĩ thuật ứng dụng trong xã hội Việt Nam xưa*, Nxb. Mĩ thuật, Hà Nội,
21. Trần Mạnh Tường (1998), *Đình, chùa, lăng tẩm nổi tiếng Việt Nam*, Nxb. Văn hoá thông tin, Hà Nội,
22. Nguyễn Như Ý (1999), *Đại từ điển tiếng Việt*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội,
23. Bộ Văn hóa thông tin - Bảo tàng Lịch sử Việt Nam (2003), *Cổ vật Việt Nam*, Nxb. Hà Nội, Hà Nội,
24. Trung tâm từ điển học (2007), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb. Đà Nẵng,
25. *Luật di sản văn hoá và văn bản hướng dẫn thi hành* (2005), Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội,